

Araştırma Makalesi (Research Article)

**MÜFREDATLARIN ŞEKİLLENMESİNDE TURİST REHBERLİĞİ KURS
YÖNETMELİKLERİNİN PAYI (THE ROLE OF THE LEGAL REGULATIONS OF TOURIST
GUIDANCE TRAINING COURSES IN SHAPING THE RELATED CURRICULA)**

Nazım ÇOKIŞLER^{1*} (orcid.org/ 0000-0003-3273-7472)

¹İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, İzmir, Türkiye

Özet

Bu araştırmada, Turist Rehberliği Kurs Yönetmeliklerinde yer alan derslerin mevcut rehberlik bölümlerinde okutulan mesleki derslerin şekillenmesindeki payı araştırılmış, yönetmelikler ve okul müfredatları gibi doküman analiziyle elde edilen nitel veriler analitik tümevarım yöntemiyle analiz edilmiş ve farklı tarihlerde çıkarılan yönetmeliklerin önlisans, lisans ve yüksek lisans müfredatları üzerindeki etkisi ortaya konulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, 1986 tarihinde çıkarılan Tercüman Rehber Kurs Yönetmeliği'nde yer alan 14 ders, 1990'lı yıllarda açılmaya başlanan iki ve dört yıllık turist rehberliği bölümlerindeki; 2014 tarihli son yönetmelik ise 2015 yılından sonra açılan tezsiz yüksek lisans programlarında okutulan müfredatlardaki mesleki dersleri şekillendirmiştir. 1986 ve 2014 yönetmeliklerinde yer alan dersler ise 1971 tarihli ilk yönetmelikte yer alan derslerle büyük ölçüde benzerdir. Böylece, 1971 tarihli ilk Tercüman Rehber Kurs Yönetmeliğinin, önce önlisans ve lisans, ardından da yüksek lisans seviyesindeki programlar olmak üzere mevcut müfredatların şekillenmesinde belirleyici bir rol oynadığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Turist Rehberliği, Turizm Rehberliği Eğitimi, Analitik Tümevarım.

Abstract

This study examines the part taken by classes included in the legal regulations of tourist guidance training courses in shaping the vocational classes taught at the current tourist guidance programs; analyzes applicable qualitative data collected through document analysis, such as regulations and higher education curricula, using the analytic induction method; and reveals how regulations promulgated at different dates have affected associate's degree, undergraduate, and graduate curricula. According to the results of the research, the 14 classes that appear in the 1986 Legal Regulations of the Interpreter and Tourist Guide Training Course shaped vocational classes of the two- and four-year guiding programs initiated in the 1990s; while the most recent regulations, dated to 2014, shaped classes taught as part of non-thesis graduate curricula, which were introduced after 2015. The classes included in the 1986 and 2014 regulations are, in turn, largely similar to those in the first regulations, dated to 1971. It has therefore been determined that the 1971 Legal Regulations of the Interpreter and Tourist Guide Training Course played a decisive role in the shaping of the current curricula, namely, associate's degree and undergraduate programs followed by graduate ones.

Keywords: Tourist Guiding, Tourism Guidance Training, Analytic Induction

* Sorumlu yazar: cokisler@hotmail.com

DOI: 10.33083/joghat.2021.104

1. Giriş

Türkiye’de turist rehberliği eğitimi 1955-1990 yılları arasında bakanlık tarafından açılan kurslarla verilmiş, kursların ve rehberlik mesleğinin düzenlenmesine yönelik ilk yönetmelik 1971 yılında yürürlüğe girmiştir. İlk yönetmeliğin ardından, ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamak adına çeşitli tarihlerde, eski yönetmeliklere değişiklik getiren veya yürürlükten kaldırarak onların yerini alan yeni yönetmelikler yayınlanmıştır (Çokişler, 2021). 1971, 1974, 1981, 1983, 1986, 2005, 2013 ve 2014 tarihlerinde yayımlanan yeni yönetmeliklerde düzenlenen konular içinde kurslarda okutulması gereken dersler de yer almış ve bu dersler her yeni yönetmelikte az ya da çok değişikliğe uğramıştır. 1990’lı yıllardan sonra iki yıllık meslek yüksekokullarında ilk rehberlik bölümleri açılmaya başlanmış ve yönetmeliklerde okutulması gereken dersler bu bölümlerde verilen mesleki dersler olarak müfredatlara girmiştir. Alanyazında yönetmeliklerdeki dersleri konu alan çok sayıda çalışma olmasına rağmen, yönetmeliklerdeki derslerin gelişimi ve bölüm müfredatları üzerindeki etkisi ortaya konmamıştır. Araştırmada, “çeşitli tarihlerde çıkarılan kurs yönetmeliklerindeki mesleki dersler nasıl bir değişim izlemiştir” ve “bu değişimin bölüm müfredatlarına yansımaları nasıl olmuştur” sorularına cevap aranmıştır. Bu amaçla; doküman analizi ve alanyazın taraması sonucu ulaşılan belgeler kullanılmış, araştırma, amaçlı örneklem ile seçilen belli sayıda okul müfredatı ile sınırlı tutulmuştur. Farklı tarihlere ait yönetmeliklerin müfredatlara etkisini inceleyen çok sayıda araştırmanın varlığına rağmen, yönetmeliklerde yer alan mesleki derslerin değişimini ve bölüm müfredatlarına etkisini incelemesi ise araştırmanın güçlü yanı olarak değerlendirilebilir.

2. Alanyazın Taraması

Alanyazında yönetmelikleri müfredatlarla kıyaslayan çok sayıda araştırma mevcuttur. Erken dönem çalışmalarında, bakanlık kurslarında yer alan dersler ile önlisans ve lisans müfredatları toplam ders saati ve sayısı açılarından (Ahipaşaoğlu, 1997; Yıldız, Kuşluvan ve Şenyurt, 1997; Değirmencioğlu, 1998), ilerleyen dönemlerde; toplam ders sayısı/ders saati ya da yönetmeliklerdeki derslerin müfredatlarda yer alıp almaması gibi ölçütler açısından karşılaştırılmıştır (Şahin ve Şahin, 2007; Yıldız ve Utku, 2008). 2012’de çıkarılan 6326 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu’nun ardından yönetmeliklerdeki dersleri müfredatlarda karşılaştıran araştırma sayısında bir artış görülmektedir. Kanunun ardından 2013 yılında bir yönetmelik yayınlanmış ve 2014 yılında yapılan iki araştırmada, okul müfredatlarında yer alan dersler bu yönetmelikle karşılaştırılarak eksik dersler tespit edilmiştir. Güven ve Ceylan’ın (2014) araştırmasında, önlisans ve lisans müfredatlarında en az yer alan dersler; *Müzecilik, Halkbilimi ve Geleneksel El Sanatları* olarak belirlenmiş, *Arkeoloji, Sanat Tarihi ve Mitoloji* gibi bazı derslerin önlisans bölümlerinde ya seçmeli olarak verildiği ya da hiç verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Lisans bölümlerinde ise işletme ağırlıklı birçok dersin müfredatlarda zorunlu ders olarak yer alırken, bazı mesleki derslerin seçmeli statüsünde verildiği görülmüştür (Güven ve Ceylan, 2014). Hacıoğlu ve Demirebulat’ın (2014) araştırma sonuçlarına göre ise önlisans bölümlerinde en az yer verilen dersler *Flora ve Fauna, Müzecilik, Meslek Etiği, İletişim ve İkonografi*; lisans bölümlerinde ise *İkonografi, İletişim, Meslek Etiği, Müzecilik ve Flora ve Fauna* olarak belirlenmiştir. 2014 yılında yeni bir yönetmelik çıkarılması ve rehberlik eğitimi veren okul sayısının artması, benzer araştırmaların yapılmasını ve aynı konuların incelenmeye devam etmesini sağlamış görünmektedir. 2014 yönetmeliğindeki derslerin lisans bölümlerine ait müfredatlarda zorunlu mu seçmeli olarak mı yer aldığına incelendiği bir araştırmada, *Meslek Etiği, Turizm Sosyolojisi, Türk Halk Bilimi, Genel Türk Tarihi ve Kültürü, Müzecilik ve İletişim Becerileri* derslerinin zorunlu dersler arasında olmadığı, bazılarının seçmeli ders olarak verildiği ortaya konmuştur (İşçeli ve Kılıç, 2018). Yenipınar ve Kardeş (2019: 16-17) tarafından yapılan araştırmada, derslerin zorunlu veya seçmeli olmasının yanında, derslerin verildiği dönemler, ders saatleri ve AKTS kredileri de incelenmiş ve “derslerin verildiği dönemlerin, ders saatlerinin ve akts kredilerinin farklılıklar gösterdiği, bazı bölümlerde zorunlu ders olarak okutulan derslerin bir başka bölümde seçmeli ders olarak okutulduğu ya da dersin müfredat kapsamında olmadığı” tespit edilmiştir.

Turist rehberliğinde yüksek lisans eğitiminin başlamasının ardından tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarındaki dersleri birbirleri ve 2014 yönetmeliği ile kıyaslayan araştırmalar ortaya çıkmıştır. Topsakal (2021) tarafından yapılan araştırmada; *Müzecilik, Meslek Etiği ve Meslek Dersi, İletişim Becerisi, Arkeoloji, Mitoloji, Anadolu Medeniyetleri Tarihi* ile *Sanat Tarihi ve İkonografi* derslerinin tezli yüksek lisans programlarında en çok yer alan dersler olduğu; *Türk Dili ve Edebiyatı, Genel Sağlık Bilgisi, İlk Yardım, Sağlık Turizmi* derslerinin tezli yüksek lisans programlarında yer almadığı, *Genel Türk Tarihi ve Kültürü* dersinin sadece bir programda yer aldığı tespit edilmiştir. Eser (2020) tarafından yapılan araştırmada; program adları, giriş koşulları ve yönetmelikte yer alan derslerin seçmeli/zorunlu olma durumları incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, lisans seviyesinde verilen dersler benzer ya da aynı adlarla bazı yüksek lisans programlarında

da yer almakta, bu durum müfredatların belirlenmesinde “bölümün ihtiyaçlarından ziyade dersi veren öğretim üyelerinin tercihleri(nin)” dikkate alındığı izlenimi vermektedir (Eser, 2020: 2980).

Görüldüğü üzere, yönetmeliklerin müfredatlar üzerindeki etkisi son yıllarda canlılık kazanan önemli bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan araştırmalarda yönetmelik derslerinin gelişimi ve okul müfredatlarında verilen mesleki derslerin şekillenmesindeki payı ilgili tek yönetmelik açısından incelenmiş, yönetmeliklerde yer alan derslerin gelişimi ve bu gelişimin müfredatlara etkisi ortaya konmamıştır. Farklı mesleki derslerin ne zaman ortaya çıktığı ve üniversite müfredatlarındaki derslerin şekillenmesinde ne kadar etkili olduğu sorularına ait yanıtların bilinmesi, mevcut rehberlik eğitiminin temellerini daha iyi anlamaya ve felsefesini daha sağlam bir zeminde tartışmaya yardımcı olacaktır.

3. Yöntem

Bu araştırma bir durum/vaka çalışmasıdır. Mevcut rehberlik bölümlerinde okutulan mesleki derslerin şekillenmesinde Turist Rehberliği Kurs Yönetmeliklerinin ne denli etkili olduğunun ortaya çıkarılması için tasarlanmıştır. İncelenen durum “mevcut rehberlik bölümlerinde okutulan müfredatlar”, durumun sınırları ise “müfredatlarda yer alan mesleki dersler” olarak belirlenmiştir.

Araştırma, yönetmelik ve müfredatlarda yer alan dersler gibi nitel verilerin analizine göre desenlenmiş, bu nedenle veri toplama aracı olarak, çeşitli belgeleri sistematik olarak incelemeye ve değerlendirmeye imkân veren doküman analizi (Kıral, 2020) ve alanyazın taramasıyla elde edilen ikincil veriler kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, incelenmek istenen nitel verilerin yayıldığı sahalara göre *vaka çalışması* ve *çok sahali araştırmalar* olmak üzere iki türde desenlenebilmektedir. Tek bir olayın veya dokümanın incelenmesi *durum/vaka çalışması*, birden fazla veri kaynağının ve sahanın incelenmesi *çok sahali araştırmalar* ile mümkündür ve *analitik tümevarım yöntemi* bu tür araştırmalardan biridir (Uzuner, 1999). Analitik tüme varım belirli bir problem, soru ya da konu araştırmanın odağı olduğu zaman uygulanır ve araştırmanın odağında yer alan soruyu cevaplayabilmek için aralarında dokümanların da olduğu nitel verileri amaçlı örnekleme ile belirlemeye (Uzuner, 1999) ve verilerden genellemeler çıkarmaya imkân tanır (Yıldırım ve Şimşek, 1999).

Araştırmada ilk olarak, varlığı alanyazından bilinen farklı tarihli (1971, 1974, 1981, 1983, 1986, 2005, 2013, 2014) sekiz yönetmelik metni Resmi Gazete'nin taranması ile tespit edilmiş, ardından yönetmeliklerde yer alan okutulması zorunlu dersler bir tabloya aktarılmış, böylelikle, ilk ve son yönetmelik arasında yaşanan değişim ortaya konmuştur. İkinci olarak, alanyazın taraması ile eski tarihli müfredatlar araştırılmış ve 1998 yılında turizm rehberliği eğitimi veren 8 önlisans (*Ankara Üniversitesi Beypazarı MYO, Ege Üniversitesi Çeşme MYO, Kocaeli Üniversitesi Derbent MYO, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Selçuk Üniversitesi Kazım Karabekir MYO, Selçuk Üniversitesi Silifke MYO, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van MYO, Başkent Üniversitesi Yönetim Bilimleri MYO*) ve 1 lisans (*Erciyes Üniversitesi Nevşehir TİOYO*) olmak üzere 9 bölümün müfredatlarına ulaşılmıştır. Karşılaştırma için 1998 yılının seçilme nedeni, rehberlik eğitiminin başladığı erken dönemlere ait bir tarih olması ve bu tarihte okutulan tüm müfredatların Değirmencioğlu'nun (1998) bir çalışmasında eksiksiz olarak kayıt altına alınmış olmasıdır. Müfredatlarda yer alan mesleki dersler, o dönemde yürürlükte olan 1986 yönetmeliğindeki derslerle kıyaslanmış, böylece, yönetmeliklerde yer alan derslerin 1998 yılında üniversitelerde verilen rehberlik müfredatlarındaki mesleki dersler üzerindeki etkisi ortaya konmuştur. Yönetmeliklerin günümüzde okutulan müfredatlardaki payını ortaya çıkarabilmek için, aynı okullara ait 2021 müfredatlarının incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmüş ve adı geçen okulların rehberlik eğitimi vermeye devam edip etmediği araştırılmıştır. İki MYO'da rehberlik bölümlerinin eğitime devam etmediği (*Selçuk Üniversitesi Kazım Karabekir MYO ve Başkent Üniversitesi Yönetim Bilimleri MYO*), bir okulun ad değişikliği ile (*Kocaeli Üniversitesi Kartepe Turizm MYO*), iki okulun da fakülte seviyesinde rehberlik eğitime devam ettiği (*Ege Üniversitesi Çeşme Turizm Fakültesi ve Nevşehir Üniversitesi Turizm Fakültesi*) görülmüştür. Bu şekilde tespit edilen 5 önlisans ve 2 lisans seviyesinde eğitim veren 7 bölüme ait müfredatlardaki mesleki dersler, 2014 tarihli son yönetmelikte yer alan derslerle kıyaslanmış, amaca uygun olarak seçilen örneklem üzerinden mesleki derslerin zaman içindeki gelişimi ve yönetmeliklerin bu değişimdeki rolünün ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırmada son olarak, yönetmeliklerin turist rehberliği tezsiz yüksek lisans programlarının müfredatları üzerindeki etkisinin ortaya konması hedeflenmiştir. Bu amaçla, alanyazından ulaşılabilen ikincil verilerden yararlanılmış, 11 tezsiz yüksek lisans programına ait müfredat 2014 yönetmeliğindeki derslerle karşılaştırılmış, ayrıca yönetmelikte yer alan tüm derslere eksiksiz ve zorunlu olarak yer veren bir tezsiz yüksek lisans müfredatı (*İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Turizm Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı*) hem 1971 tarihli ilk, hem de 2014 tarihli son yönetmelikle kıyaslanmıştır. Alanyazından ve doküman analizi yöntemiyle elde edilen veriler kullanıldığı için bu araştırma etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar kategorisine girmektedir.

4. Bulgular

1971-2014 yılları arasında farklı tarihlerde yayınlanan 8 yönetmelikte yer alan kurslarda okutulması gerekli dersler Tablo 1’de sunulmuştur. Tabloda “√” işareti o dersin başka bir ders adıyla birleşerek ilgili yönetmelikte bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 1 incelendiğinde, ders sayısının 7 ile 16 arasında değiştiği, ilk yönetmelikte 14, son yönetmelikte 16 derse yer verildiği görülmektedir. Ders sayılarındaki en büyük değişiklik ilk üç yönetmelikte yaşanmış; 1971’de 14 olan ders sayısı 1974’te 7’ye düşmüş, 1981’de yeniden 14’e yükselmiştir. 1986’da 10 olan ders sayısına bu tarihten itibaren her yeni yönetmelikte +2 ders eklenmiş ve düzenli bir artışla son yönetmelikte 16’ya ulaşılmıştır. İlk yönetmelikte olup ikinci yönetmelikte olmayan 7 dersten 3’ü (*Tarih, Turist Psikolojisi, Türk Folkloru*) 1981 tarihli üçüncü yönetmelikle geri dönmüş, 1’i (*Turizm Mevzuatı Genel Turizm* dersi ile birleştirilmiş, 3’ü ise (*Bölgelerin Turistik Karakterleri, Harita Bilgisi ve Pratik Dersler*) bir daha yönetmeliklerde yer almamıştır. Sadece bir yönetmelikte (1983) yer alan bir diğer ders ise *Pazarlama ve Halkla İlişkiler* dersi olmuştur.

Ders adlarının değişimine bakıldığında, *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı* en az değişen ders ismi olmuş ve bütün yönetmeliklerde yer almıştır. *Turist Rehberliği Meslek Dersi* ve *Turizm Coğrafyası* dersleri küçük, *İlk Yardım* ise büyük bir adlandırma farkıyla tüm yönetmeliklerde yer alan diğer dersler olmuştur. İlk yönetmelikte *Arkeolojik Bilgiler* olarak adlandırılan ders 1983’te *Arkeoloji ve Mitoloji*, 2013’te *Arkeoloji ve Müzecilik* olarak adlandırılmış, 2014’te ise *Arkeoloji ve Müzecilik* olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Farklı konularla birleşen derslerden biri de *Mitoloji* olmuş, 1974’te *Sanat Tarihi ve Mitoloji*, 2013’te *Mitoloji ve İkonografi* olarak adlandırılmıştır. 1971’de *Din, Sanat, Edebiyat, Sosyoloji* şeklinde genel olarak adlandırılan ders, zamanla, dört ayrı derse ayrılmıştır. Tarih dersi 1981’de *Devrim Tarihi*, son üç yönetmelikte ise *Genel Türk Tarihi ve Kültürü* olarak adlandırılırken, *Turist Psikolojisi* dersi son iki yönetmelikte *İletişim Becerileri* olarak, *Türk Folkloru* dersi son iki yönetmelikte *Türk Halkbilimi ve El Sanatları* olarak adlandırılmış, *Anadolu Medeniyetleri Tarihi* dersi son üç, *Türkiye’nin Flora ve Faunası* dersi son iki, *Müzecilik* dersi ise ayrı bir ders olarak son yönetmelikte ortaya çıkmıştır (Tablo 1).

Tablo 1 genel olarak değerlendirildiğinde, en sık tekrarlanan 13 dersin kurs seviyesindeki rehberlik eğitimlerinin ana dersleri olduğu söylenebilir. Bu dersler; *Turizm Mevzuatı, İlk Yardım, Turist Rehberliği Meslek Dersi, Turizm Coğrafyası, Arkeoloji, Mitoloji, Edebiyat, Sosyoloji, Dinler Tarihi, Sanat Tarihi, Genel Tarih, Turist Psikolojisi/İletişim Becerileri ve Türk Halkbilimi/Türk Folkloru*’dur. Bu 13 ana derse 2000’li yıllardan sonra; *Anadolu Medeniyetleri Tarihi; Türkiye’nin Flora ve Faunası* ve *Müzecilik* dersleri katılmış, böylece yürürlükte olan 2014 tarihli yönetmeliğin 16 dersi ortaya çıkmıştır.

Tablo 1. Çeşitli Tarihlerle Ait Turist Rehberliği Kurs Yönetmeliklerinde Yer Verilen Ders Adları (1971-2014)

1971 (14 Ders)	1974 (7 Ders)	1981 (14 Ders)	1983 (12 Ders)	1986 (10 Ders)	2005 (12 Ders)	2013 (14 Ders)	2014 (16 Ders)
Turizm Mevzuatı	✓	Turizm Mevzuatı	✓	✓	✓	✓	✓
Genel Turizm Bilgisi	Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı	Genel Turizm	Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı	Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı	Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı	Genel Turizm Bilgisi ve Turizm Mevzuatı	Genel Turizm Bilgisi ve Turizm Mevzuatı
İlk Yardım	İlk Yardım Dersleri	İlk Yardım	İlk Yardım	İlk Yardım	Genel Sağlık Bilgisi ve İlk Yardım	Genel Sağlık Bilgisi ve İlk Yardım	Genel Sağlık Bilgisi, İlk Yardım, Sağlık Turizmi, Turist Sağlığı
Tercüman Rehberlik	Turist Rehberliği Meslek Dersi	Turist Rehberliği Meslek Dersi	Tercüman Rehberlik Meslek Dersi	Turist Rehberliği Meslek Dersi	Turist Rehberliği Meslek Dersi	Meslek Etiği ve Meslek Dersi	Meslek Etiği ve Meslek Dersi
Türkiye Coğrafyası	Türkiye'nin Genel ve Turizm Coğrafyası	Genel ve Turizm Coğrafyası	Turizm Coğrafyası	Türkiye'nin Turizm Coğrafyası	Türkiye'nin Turizm Coğrafyası	Türkiye'nin Turizm Coğrafyası	Türkiye'nin Turizm Coğrafyası
Arkeolojik Bilgiler	Arkeolojik Bilgiler	Arkeoloji	Arkeoloji ve Mitoloji	Arkeolojik Bilgiler	Arkeoloji	Arkeoloji ve Müzecilik	Arkeoloji
Mitoloji	Sanat Tarihi ve Mitoloji	Mitoloji	✓	Mitoloji	Mitoloji	Mitoloji ve İkonografi	Mitoloji
Din, Sanat, Edebiyat, Sosyoloji	Din, Folklor, Edebiyat, Sosyoloji	Dinler Tarihi	Dinler Tarihi	Din, Folklor, Sosyoloji	Dinler Tarihi ve Sosyoloji	Dinler Tarihi ve Sosyoloji	Dinler Tarihi
✓	✓	Sanat Tarihi	Sanat Tarihi	Sanat Tarihi	Sanat Tarihi	Sanat Tarihi	Sanat Tarihi, İkonografi
✓	✓	Edebiyat	Türk Edebiyatı	Edebiyat	Edebiyat	Türk Dili ve Edebiyatı	Türk Dili ve Edebiyatı
✓	✓	Sosyoloji	Türkiye'nin Sosyal Yapısı	✓	✓	✓	Turizm Sosyolojisi
Tarih	-	Devrim Tarihi	Türk Tarihi	Türk Tarihi	Genel Türk Tarihi ve Kültürü	Genel Türk Tarihi ve Kültürü	Genel Türk Tarihi ve Kültürü
Turist Psikolojisi	-	Turist Psikolojisi	Turist Psikolojisi	-	Sosyal Davranışlar ve İletişim	İletişim Becerileri	İletişim Becerileri
Türk Folklorü	✓	Türk Folklorü	-	✓	-	Türk Halkbilimi ve El Sanatları	Türk Halkbilimi ve Geleneksel Türk El Sanatları
-	-	-	-	-	Anadolu Medeniyetleri Tarihi	Anadolu Medeniyetleri Tarihi	Anadolu Medeniyetleri Tarihi
-	-	-	-	-	-	Türkiye'nin Flora ve Faunası, Doğa Tarihi	Türkiye'nin Flora ve Faunası, Doğa Tarihi
-	-	-	-	-	-	✓	Müzecilik
Bölgelerin Turistik Karakterleri	-	-	-	-	-	-	-

Harita Bilgisi	-	-	-	-	-	-	-
Pratik Dersler	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	Pazarlama ve Halkla İlişkiler	-	-	-	-

Kaynak: Yazar tarafından Turist Rehberliği Kurs Yönetmeliklerinden derlenmiştir.

1998 yılında turist rehberliği eğitimi veren 9 bölümün müfredatlarının o dönemde yürürlükte olan 1986 tarihli yönetmelikteki derslerle karşılaştırmasının sonuçları Tablo 2’de gösterilmektedir. Müfredatları incelenen 9 bölüm, 8 farklı üniversite bünyesinde yer almakta, 8 üniversitede birer, Selçuk Üniversitesi’nde ise Kazım Karabekir ve Silifke-Taşucu MYO olmak üzere iki birimde turist rehberliği eğitimi verilmektedir. 8 okuldan *Başkent* vakıf, diğerleri devlet üniversitesidir. Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu 4 yıllık rehberlik eğitimi veren tek bölüm iken, diğerleri iki yıllık meslek yüksekokuludur (Tablo 2).

Tablo 2 incelendiğinde, 1986 yönetmeliğinde yer alan 10 dersten; *Edebiyat 6, Türk Tarihi 3, Sosyoloji 2, Folklor, Türk Tarihi ve Mitoloji* dersleri ise 1 programda yer almamış, diğer tüm dersler müfredatlarda yer almıştır. Yönetmelikte *Arkeolojik Bilgiler; Din, Folklor, Sosyoloji ve Sanat Tarihi* şeklinde genel olarak ifade edilen üç ders müfredatlarda farklı adlarla ve çoğu durumda birden fazla ders olarak yer almıştır. Ders adlarına bakıldığında, az sayıda da olsa bazı derslerin tek bir isim altında birleştirildiği görülmektedir. *Animasyon ve Halk Kültürü, Türkiye’nin Genel ve Turizm Coğrafyası; Türk Kültürü, Folkloru ve Mitolojisi; Turizm Coğrafyası ve Rekreasyon; Turizm Sosyolojisi ve Turist Psikolojisi* birleşen ders adlarının örnekleridir. Tablo 2’de dikkat çeken bir husus kimi okullarda, yönetmelikte yer almamasına rağmen, *Anadolu Uygarlıkları Tarihi* dersinin bulunmasıdır. Bu ders 2005, 2013 ve 2014 yönetmeliklerinde *Anadolu Medeniyetleri Tarihi* adıyla yer almıştır.

Tablo 2. 1998 Yılında Turist Rehberliği Bölümlerinde Okutulan Müfredatların 1986 Yönetmeliğindeki Derslerle Karşılaştırılması

1986 Yönetmeliği	Ankara Üni. Beypazarı MYO	Ege Üni. Çeşme MYO	Kocaeli Üni. Derbent MYO	Marmara Üni. Sosyal Bilimler MYO	Selçuk Üni. Kazım K.MYO	Selçuk Üni. Silifke MYO	Yüzüncü Yıl Üni. Van MYO	Başkent Üni. Yönetim Bil. MYO	Erciyes Üni. Nevşehir TİOYO
Genel Turizm ve Genel Turizm Turizm Mevzuatı Bilgisi ve Mevzuatı	Turizm Mevzuatı	Turizm Mevzuatı	Turizme Giriş Turizm Mevzuatı	Turizme Giriş Turizm Mevzuatı	Turizm Mevzuatı	Genel Turizm Bilgisi ve Mevzuatı	Genel Turizm Bilgisi Turizm Mevzuatı	Turizm Mevzuatı	Genel Turizm Turizm Mevzuatı
İlk Yardım	Meslek Sağlığı ve İlk Yardım	İlk Yardım	İlk Yardım	İlk Yardım	İlk Yardım	İlk Yardım	Meslek Sağlığı ve İlk Yardım	İlk Yardım	Sağlık Tedbirleri ve İlk Yardım
Turist Rehberliği Meslek Dersi	Turist Rehberliği Meslek Dersi	Turizm Rehberliği Meslek Dersi	Turist Rehberliği Meslek Dersi	Rehberlik Meslek Dersi I-II-III-IV	Turizm Rehberliği Meslek Dersi I-II	Turist Rehberliği I-II	Turizm Rehberliği Meslek Dersi	Turizm Rehberliği Meslek Dersi	Turizm Rehberliği ve Tur Programı Yönetimi
Türkiye'nin Turizm Coğrafyası	Türkiye'nin Genel ve Turizm Coğrafyası	Turizm Coğrafyası ve Rekreasyon	Turizm Coğrafyası	Türkiye'nin Turizm Coğrafyası I-II	Türkiye'nin Turizm Coğrafyası	Türkiye Turizm Coğrafyası	Türkiye Turizm Coğrafyası	Turizm Coğrafyası	Türkiye Turizm Coğrafyası
Arkeolojik Bilgiler	Prehistorik Arkeoloji Önasya Arkeolojisi Klasik Arkeoloji Ortaçağ Arkeolojisi	Arkeolojiye Giriş Anadolu Uygarlıkları Eski Yerleşme Yerleri	Arkeolojiye Giriş	Arkeolojik Bilgiler I-II	Arkeolojiye Giriş Anadolu Tarihi ve Uygarlıkları I-II	Arkeolojiye Giriş Anadolu Tarihi ve Uygarlıkları I-II	Prehistorik Arkeoloji Önasya Arkeolojisi Anadolu Uygarlıkları	Anadolu Ark. Giriş ve Terminoloji Anadolu Uyg. Tarihi I-II Latince ve Yunanca Kitabeler	Arkeoloji I-II-III
Mitoloji	Mitoloji	Mitoloji I-II	Mitoloji	Mitoloji	Mitoloji I-II	Mitoloji	-	Yunan-Roma Mitolojisi Eski Anadolu Mitolojisi	Mitoloji
Sanat Tarihi	Sanat Tarihi	Sanat Tarihine Giriş Sanat Tarihi I-II Bizans Sanatı	Sanat Tarihi I-II	Sanat Tarihi I-II Güzel Sanatlar	Sanat Tarihine Giriş Sanat Tarihi I-II	Ark. ve Sanat Tarihi Terminolojisi Anadolu Türk El Sanatları	Sanat Tarihi I-II	Sanat Tarihi Türk El Sanatları İkonografi	Sanat Tarihi I-II-III
Din, Folklor, Sosyoloji	Dinler Tarihi Folklor -	Dinler Tarihi Türk Kültürü Toplum Psikolojisi	Dinler Tarihi Türk Halk Kültürü Folklor Toplum ve Turist Psikolojisi	Dinler Tarihi I-II Folklor Turizm Sosyolojisi ve Turist Psikolojisi	Dinler Tarihi Türk Kültürü ve Folkloru Davranış Bilimleri	Dinler Tarihi Türk Kültürü, Folkloru ve Mitolojisi Turizmde Beşeri İlişkiler	Dinler Tarihi - -	Dinler Tarihi Folklor (Halk Bilimi) Grup Psikolojisi Anadolu Demografyası ve Etnolojisi	Dinler Tarihi Animasyon ve Halk Kültürü Davranış Bilimleri
Türk Tarihi	Genel Tarih	Türk Tarihi Anadolu Tarihi I-II	Türk Tarihi Anadolu Tarihi I-II	-	Türk Tarihi	Anadolu Türk Tarihi	Anadolu Tarihi	-	Türk Tarihi I-II Anadolu Tarihi

Edebiyat	Genel Edebiyat	-	-	-	-	-	Genel Edebiyat	Türk Edebiyatı	-
Diğer Mesleki Dersler	Tarihi Coğrafya	Seminer	Seminer I-II	Kültürel Değerler ve Turizmde Görgü Flora Turizm Seminerleri I-II-III-IV	Seminer I-II Tarihi Coğrafya	Turizmde Rekreasyon ve Animasyon Türk ve Dünya Mutfakları Anadolu Türk Mimarisi Mesleki Çalışma ve Seminer	Turizm Rehberliği Seminer Uygulamaları	Dünya Uygarlık Tarihi Türkiye Florası, Faunası ve Milli Parkları Tarihi Coğrafya Rehberlikte Pazarlama ve Satış Geliştirme Turizm Seminerleri Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı Türkiye'nin Uluslararası Meseleleri	Turizmde İş Ahlakı Bitirme Tezi Batı Uygarlığı Türkiye Fiziki Coğrafyası

Kaynak: Değirmencioğlu (1998: 51-62)

Aynı okulların 2021 yılı müfredatlarındaki mesleki derslerin 2014 yönetmeliği ile karşılaştırılmasının sonuçları Tablo 3'te verilmiş; seçmeli dersler “**”, bölüm dışı seçmeli dersler “***” ile işaretlenmiş, müfredatlarda yer almasına rağmen tabloda karşılığı olmayan mesleki dersler *Diğer Mesleki Dersler* başlığında toplanmıştır.

Tablo 3. Bazı Okulların 2021 Yılı Müfredatlarındaki Mesleki Derslerin 2014 Yönetmeliği ile Karşılaştırılması

2014 Yönetmeliği	Ankara Üni. Beypazarı MYO	Kocaeli Üni. Kartepe Turizm MYO	Marmara Üni. Sosyal Bil. MYO	Selçuk Üni. Silifke-Taşucu MYO	Yüzüncü Yıl Üni. Van MYO	Ege Üni. Turizm Fakültesi	Nevşehir Üni. Turizm Fakültesi
Genel Turizm Bilgisi ve Turizm Mevzuatı	Genel Turizm* Turizm Mevzuatı	Genel Turizm İş Hukuku Turizm Mevzuatı*	Turizme Giriş	Genel Turizm	Genel Turizm Turizm Mevzuatı	Genel Turizm	Turizm Turizm Hukuku Turist Rehberliği Mevzuatı*
Genel Sağlık Bilgisi, İlk Yardım, Sağlık Turizmi, Turist Sağlığı	Meslek Sağlığı ve İlk Yardım	İlk Yardım**	İlkyardım	İlk Yardım	İlk Yardım*	-	Sağlık Tedbirleri ve İlk Yardım
Meslek Etiği ve Meslek Dersi	Turizm Rehberliği Rehberlik Uygulamaları Tur Planlaması ve Yönetimi	Rehberlik Mesleğine Giriş Turizmde Etik* Tur Planlaması ve Satış*	Rehberlik Meslek Dersi I-II-III-IV	Turist Rehberliği I-II Meslek Etiği	Turist Rehberliği Tur Yönetimi Turizmde Etik	Uygulamalı Rehberlik I-II	Turist Rehberliği ve Tur Yönetimi Turizmde İş Ahlakı

Türkiye'nin Turizm Coğrafyası	Türkiye'nin Turizm Coğrafyası I-II Tarihi Coğrafya	Türkiye'nin Turistik Destinasyonları	Türkiye'nin Turizm Coğrafyası	Turizm Coğrafyası* Anadolu Kentleri	Türkiye Turizm Coğrafyası I-II Türkiye'nin Yeryüzü Şekilleri**	Turizm Coğrafyası* Türkiye Beşeri ve Fiziki Coğrafyası I-II*	Türkiye Turizm Coğrafyası Türkiye Fiziki Coğrafyası*
Arkeoloji	Anadolu'da İlk Yerleşimler Tarih Öncesi Anadolu Ortaçağ Arkeolojisi	Arkeoloji I-II	Arkeoloji	Arkeolojiye Giriş Arkeoloji ve Sanat Tarihi Terminolojisi	Arkeoloji I-II Genel Arkeoloji**	Arkeolojiye Giriş I-II Eski Yerleşim Yerleri I Eski Yerleşim Yerleri II* Arkeoloji I-II-III Antik Çağda Günlük Yaşam I-II*	
Mitoloji	Mitoloji	Mitoloji Dünya Mitolojisi*	Mitoloji	Mitoloji*	Mitoloji Mitoloji ve İkonografi**	Mitoloji I-II-III	Yunan ve Roma Mitolojisi Türk ve Anadolu Mitolojisi
Dinler Tarihi	Dinler Tarihi	Dinler Tarihi	Dinler Tarihi	Dinler Tarihi	Dinler Tarihi	Dinler Tarihi I-II Uzakdoğu Dinleri*	Dinler Tarihi Yaşayan Dünya Dinleri ve Kültürleri*
Sanat Tarihi, İkonografi	Sanat Tarihi I-II İkonografi*	İlkçağ ve Avrupa Sanatı Bizans Sanatı ve İkonografi Türk İslam Sanatı	Sanat Tarihi Bizans Sanatı I-II Türk İslam Sanatı	Bizans Tarihi ve Sanatı*	Sanat Tarihi Bizans Sanatı* İkonografi* Selçuklu Sanatı Osmanlı Sanatı*	Sanat Tarihine Giriş Anadolu Tarihi ve Sanatı I-II-III Doğu Roma Tarihi ve Sanatı	Sanat Tarihi I-II-III Bizans Sanatı
Türk Dili ve Edebiyatı	Genel Edebiyat*	-	-	-	-	-	-
Turizm Sosyolojisi	Turizm Sosyolojisi* Antropoloji**	-	Turizm Sosyolojisi	-	Turizm Sosyolojisi ve Turist Psikolojisi	-	Turizm Sosyolojisi
Genel Türk Tarihi ve Kültürü	-	Anadolu Türk Kültürü*	-	Anadolu Türk Tarihi	-	Türk Tarihi ve Sanatı I-II	Türk Tarihi I-II
İletişim Becerileri	Davranış Bilimleri ve İletişim* Örgütsel Davranış* Turizm Psikolojisi* Kültürlerarası İletişim*	İletişim Teknikleri Davranış Bilimleri*	Turist Psikolojisi	İletişim Örgütsel İletişim	Etkili Anlatım Teknikleri ve Diksiyon*	Sosyal Psikoloji	Sosyal Psikoloji Bireyler Arası İletişim*
Türk Halkbilimi ve Geleneksel Türk El Sanatları	Folklor Türk El Sanatları	-	Halkbilimi (Folklor)	Türk Kültürü ve Folklorü	Türk Kültürü ve Folklor*	Anadolu El Sanatları I-II	Anadolu Halk Kültürü
Anadolu Medeniyetleri Tarihi	Anadolu Uygarlıkları Klasik Çağda Anadolu Uyg. Ortaçağda Anadolu Şehirleri*	Anadolu Uygarlıkları I-II	Anadolu Tarihi ve Sanatı**	Anadolu Tarihi ve Uygarlıkları I-II-III	Anadolu Uygarlıkları	Anadolu Demir Çağı Krallıkları*	Anadolu Uygarlıkları I-II

Türkiye'nin Flora ve Faunası, Doğa Tarihi	-	Flora-Fauna*	-	-	-	Anadolu Florası* Anadolu Faunası*	Türkiye Flora ve Faunası*
Müzecilik	Müzecilik	-	-	-	Türkiye'de Müzeler ve Antik Kentler	Müze Rehberliği*	Türkiye Müzeleri ve Antik Kentleri
Diğer Mesleki Dersler	Ankara'nın Tarihi ve Kültürel Değerleri* Türk ve Dünya Mutfakları	İşletmede Mesleki Eğitim Mezuniyet Projesi	Anadolu Mimarısının Anahatları**	Anadolu Türk Mimarisi Staj Özel İlgi Turizmi	Yaz Stajı Turizm Seminerleri I-II Özel İlgi Turizmi Kültür Tarihi**	Bitirme Tezi I-II*	Seminer* Batı Uygarlığı Uygarlıklar Tarihi* Özel İlgi Turizmi* Dünya Miras Alanları* Türk Mutfağı*

Kaynak: Yazar tarafından ilgili bölümlerin internet sayfalarından derlenmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, *Genel Türk Tarihi ve Kültürü* 6, *Türkiye'nin Flora ve Faunası, Doğa Tarihi* 4, *Müzecilik* 3, *Turizm Sosyolojisi* 3, *Genel Türk Tarihi ve Kültürü* 3, *İlk Yardım* dersi ise 1 okulda bulunmazken, diğer dersler aynı ya da benzer adlarla tüm müfredatlarda yer almaktadır. *Turizm Coğrafyası, Dinler Tarihi, Arkeoloji, Sanat Tarihi* ve *Turizm Sosyolojisi* farklı müfredatlar içinde adı en az değişen derslerdir. *Arkeoloji* ile *Sanat Tarihi, İkonografi* grubu en fazla sayıda farklı adla anılmış dersi barındırmaktadır. *Animasyon ve Halk Kültürü, Bizans Sanatı ve İkonografi, Anadolu Tarihi ve Uygarlıkları, Türk Tarihi ve Sanatı, Bizans Tarihi ve Sanatı, Türk ve Dünya Mutfaqları, Türkiye Müzeleri ve Antik Kentleri, Turizm Sosyolojisi ve Turist Psikolojisi* gibi dersler “ve” bağlacı ile iki konunun birleştirildiği derslerdir. *İletişim Becerileri* ile *Türk Halkbilimi ve Geleneksel Türk El Sanatları* konularının karşılığı olan dersler ise her müfredatta farklı şekilde adlandırılmıştır. Ayrıca kimi mesleki derslerin seçmeli olarak sunulduğu görülmektedir.

Yönetmeliklerin lisansüstü programlar üzerindeki etkisi konusunda, tezli ve tezsiz programlara ait müfredatların 2014 yönetmeliğindeki derslerle kıyaslandığı güncel bir araştırma mevcuttur (Topsakal, 2021). Tezli yüksek lisans programlarında okutulan derslerin 2014 yönetmeliği ile uyumunun yüksek olmadığı görüldüğü araştırmanın derslerle ilgili bulguları şu şekildedir: Programın adı okutulan derslerin içeriğini belirlemektedir. Örneğin, Necmettin Erbakan Üniversitesi'ne ait programın adı *eko-turizm rehberliği* olduğu için bu alana yönelik dersler yoğunluktadır ve yönetmelikteki 19 dersten sadece 3'üne yer verilmiştir. *Arkeoloji, Sanat Tarihi, İkonografi, Mitoloji* ve *Müzecilik* dersleri birbirleri ile birleştirilerek verilmektedir. *Türk Dili ve Edebiyatı* ile *Genel Sağlık Bilgisi ve İlk Yardım* dersleri herhangi bir programda yer almazken, *Genel Türk Tarihi ve Kültürü* dersi sadece 1 programda yer almaktadır. En sık verilen dersler arasında *Müzecilik, Meslek Etiği ve Meslek Dersi, İletişim Becerisi, Arkeoloji, Mitoloji, Anadolu Medeniyetleri Tarihi* ile *Sanat Tarihi, İkonografi* dersleri gelmektedir (Topsakal, 2021). Bu bulgular Tablo 2 ve 3 ile birlikte değerlendirildiğinde, iki konunun birleştirilerek tek ders haline getirilmesi uygulamasının devam ettiği, ancak bu uygulamanın farklı dersler için yapıldığı, *Türk Dili ve Edebiyatı* dersinin en az yer verilen ders olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tezsiz yüksek lisans programlarına ait müfredatların şekillenmesinde yönetmeliklerin payı Tablo 4'te gösterilmiştir. Tablo 4'te yer verilen bulgular Topsakal'ın (2021) yukarıda bahsedilen çalışmasından alınmış, sunulan bulguları bu araştırmanın amacına uygun hale getirmek için; derslerin seçmeli zorunlu ayrımı kaldırılarak müfredatlarda yer alıp almadığı esasına göre bir işaretleme yapılmış ve dersler en sık tekrar edenden en az tekrar edene doğru, üniversiteler ise yönetmelikte yer alan derslerin sayısına göre sıralanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Turist Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans Eğitimi Programlarındaki Derslerin 2014 Yönetmeliği ile Karşılaştırılması

2014 Yönetmeliği Dersleri	AKÜ	İKÇÜ	RTEÜ	EGÜ	MAÜ	ŞÜ	ÇOMÜ	KÜN	AÜ	BTÜ	NEÜ
Mitoloji	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Anadolu Medeniyetleri Tarihi	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
Sanat Tarihi, İkonografi	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
Arkeoloji	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
Dinler Tarihi	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
Meslek Etiği ve Meslek Dersi	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	✓
Genel Sağlık Bilgisi, İlk Yardım, Sağlık Turizmi, Turist Sağlığı	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	-
Genel Turizm Bilgisi ve Turizm Mevzuatı	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	-
Türkiye'nin Tarihi ve Turizm Coğrafyası	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-
Türkiye'nin Flora ve Faunası, Doğa Tarihi	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	-
Genel Türk Tarihi ve Kültürü	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-	✓	-
Turizm Sosyolojisi	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-	✓	-
Müzecilik	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	-
Türk Halk Bilimi ve El Sanatları	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-
İletişim Becerileri	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-	-	-
Türk Dili ve Edebiyatı	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: Topsakal, 2021: 107.

(AKÜ: Afyon Kocatepe Üniversitesi, İKÇÜ: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, RTEÜ: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, EGÜ: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, MAÜ: Mardin Artuklu Üniversitesi, ŞÜ: Şırnak Üniversitesi, ÇOMÜ: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, KÜN: Kapadokya Üniversitesi, AÜ: Akdeniz Üniversitesi, BTÜ: Batman Üniversitesi, NEÜ: Necmettin Erbakan Üniversitesi)

Tablo 4 incelendiğinde; 3 üniversitede okutulan tezsiz yüksek lisans müfredatlarının 2014 yönetmeliğindeki 16 dersi de kapsadığı, 2 üniversitede 15 dersin yer aldığı, 5 üniversitede 8 ila 10 arasında değişen sayıda, 1 üniversitede ise 3 ders yer aldığı görülmektedir. En az yer verilen dersler *Türk Halk Bilimi ve El Sanatları*, *İletişim Becerileri* ile *Türk Dili ve Edebiyatı* dersleri iken, en sık yer verilen *Mitoloji* tüm müfredatlarda yer alan tek derstir. Bunu 10 müfredatta bulunan *Anadolu Medeniyetleri Tarihi*, *Sanat Tarihi*, *İkonografi*, *Arkeoloji* ve *Dinler Tarihi* dersleri izlemektedir. Tablo 4 genel olarak değerlendirildiğinde, 2014 yönetmeliğinin tezsiz yüksek lisans müfredatlarında okutulan mesleki derslerin şekillenmesindeki payı açıkça görülmektedir.

Son olarak, Tablo 5'te bütün derslere yer veren okullardan İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesine ait müfredat 1971 ve 2014 yönetmelikleri ile kıyaslanmıştır (Tablo 5). Bu üniversitenin seçilme nedeni, yönetmelikte yer alan bütün derslerin eksiksiz ve zorunlu olarak yer aldığı tek müfredata sahip olmasıdır (Topsakal, 2021). Böylece, 1971 ve 2014 yönetmeliklerinde yer alan derslerin 2019 yılında tezsiz yüksek lisans eğitimine başlayan bir programın müfredatını ne şekilde etkilediğinin ortaya konması hedeflenmiş, benzerliğin daha net görülebilmesi için dersler birleşen ve ayrılan derslere göre gruplandırılmıştır.

Tablo 5. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Turist Rehberliği Tezsiz Yüksek Programına Ait Müfredatın 1971 ve 2014 Yönetmelikleri İle Karşılaştırılması

1971 Yönetmeliği (14 Ders)	2014 Yönetmeliği (16 Ders)	İKÇÜ Tezsiz YLS Müfredatı (15 Ders)
Turizm Mevzuatı	Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı	Genel Turizm Bilgisi ve Turizm Mevzuatı
Genel Turizm Bilgisi		
İlk Yardım	Genel Sağlık Bilgisi, İlk Yardım, Sağlık Turizmi, Turist Sağlığı	Sağlık Turizmi, Turist Sağlığı ve İlk Yardım
Tercüman Rehberlik	Meslek Etiği ve Meslek Dersi	Turizm Rehberlik Mesleği ve Meslek Etiği
Türkiye Coğrafyası Harita Bilgisi Bölgelerin Turistik Karakterleri	Türkiye'nin Turizm Coğrafyası	Türkiye'nin Tarihi ve Turizm Coğrafyası
Arkeolojik Bilgiler	Arkeoloji Müzecilik	Arkeoloji ve Müzecilik
	Anadolu Medeniyetleri Tarihi	Anadolu Medeniyetleri Tarihi
Mitoloji	Mitoloji	Mitoloji ve İkonografi
Din, Sanat, Edebiyat, Sosyoloji	Dinler Tarihi Sanat Tarihi, İkonografi Turizm Sosyolojisi	Dinler Tarihi Sanat Tarihi Turizm Sosyolojisi
	Türk Dili ve Edebiyatı	Genel Türk Tarihi, Edebiyatı ve Kültürü
Tarih	Genel Türk Tarihi ve Kültürü	Genel Türk Tarihi, Edebiyatı ve Kültürü
Turist Psikolojisi	İletişim Becerileri	İletişim Becerileri
Türk Folklorü	Türk Halkbilimi ve El Sanatları	Türk Halkbilimi ve Geleneksel Türk El Sanatları
-	Türkiye'nin Flora ve Faunası, Doğa Tarihi	Türkiye'nin Flora ve Faunası, Doğa Tarihi
Pratik Dersler	-	Dönem Projesi

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde, 1971'de 14 olan ders sayısı, 2014'te 16'ya çıkarken bazı ders adları birleştirilmiş, bazılarında ise bir dersten farklı dersler oluşturulmuştur. *Turizm Mevzuatı* ve *Genel Turizm Bilgisi* dersleri birleşerek *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı* şeklinde tek bir ders olarak adlandırılmıştır. *Türkiye Coğrafyası*, *Harita Bilgisi* ve *Bölgelerin Turistik Karakterleri* adlı dersler *Türkiye'nin Turizm Coğrafyası* adı altında toplanmıştır. Bu ders adının gelişimine bakıldığında, 1974 ve 1981 tarihli ikinci ve üçüncü yönetmeliklerde dersin *Türkiye'nin Genel ve Turizm Coğrafyası* olarak adlandırıldığı görülmektedir (Tablo 1). Türkiye coğrafyası ve harita bilgisi derslerindeki coğrafya vurgusunun zamanla ortadan kalkarak, *Bölgelerin Turistik Karakterleri* dersinin vurguladığı turistik çekiciliklerin *Türkiye'nin Turizm Coğrafyası* dersinde toplandığı

anlaşılmaktadır. Tek bir dersin zamanla farklı derslere ayrılmasının örnekleri ise *Arkeolojik Bilgiler* ile *Din, Sanat, Edebiyat, Sosyoloji* dersleri olmuştur. İlk yönetmelikte aynı ad altında verilen bu iki ders 2014 yönetmeliğinde 7 farklı derse ayrılmış; *Arkeolojik Bilgiler* dersi *Arkeoloji, Müzecilik ve Anadolu Medeniyetleri Tarihi* olmak üzere üç, *Din, Sanat, Edebiyat, Sosyoloji* dersi ise *Dinler Tarihi, Sanat Tarihi, İkonografi, Turizm Sosyolojisi, Türk Dili ve Edebiyatı* olmak üzere dört farklı ders olarak okutulmaya başlanmıştır. *Pratik Dersler* adlı dersin muadili olabilecek bir derse ise 2014'te yer verilmemiştir. Böylece, 1971'de 14 olan ders sayısı, birleşen, ayrılan ve yer verilmeyen derslerden sonra 2014 yönetmeliğinde 16 olmuştur.

2014 yönetmeliği ile İKÇÜ müfredatı kıyaslandığında, *Arkeoloji ve Müzecilik* ile *Genel Türk Tarihi, Edebiyatı ve Kültürü* derslerinin 2014 yönetmeliğinde yer alan ikişer dersin birleştirilmesi ile oluşturulduğu görülmektedir. 2014 yönetmeliğindeki *Sanat Tarihi, İkonografi* ile *Mitoloji* iki ayrı ders iken, bu dersler müfredatta *Sanat Tarihi* ile *Mitoloji ve İkonografi* olarak adlandırılmıştır. 5 dersin adı aynı şekilde yer almış (*Anadolu Medeniyetleri Tarihi, Dinler Tarihi, Turizm Sosyolojisi, İletişim Becerileri, Türkiye'nin Flora ve Faunası, Doğa Tarihi*), 5 ders ise küçük adlandırma farklarıyla yazılmıştır (*Genel Turizm Bilgisi ve Turizm Mevzuatı, Sağlık Turizmi, Turist Sağlığı ve İlk Yardım, Turizm Rehberlik Mesleği ve Meslek Etiği, Türkiye'nin Tarihi ve Turizm Coğrafyası, Türk Halkbilimi ve Geleneksel Türk El Sanatları*). En büyük fark ise *Dönem Projesi* adlı ayrı bir dersin varlığıdır. Böylece, 2014 yönetmeliğinde 16 olan ders sayısı, ikişer dersin birleştirilmesi ve bir yeni dersin eklenmesi ile 15 olmuştur.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Bu araştırmada, 1971'den itibaren çıkarılan farklı yönetmeliklerde yer alan kurslarda okutulması gerekli derslerin önlisans, lisans ve yüksek lisans seviyesindeki rehberlik bölüm ve programlarının müfredatlarında verilen mesleki dersler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, 1971 tarihli ilk yönetmelikte yer alan derslerin sayısı ve adı çıkarılan her müstakil yönetmelikte değişikliğe uğramış, ilk yönetmeliklerde; daha çok sayıda ders eklenmesi, çıkarılması ya da adının değiştirilmesi gibi büyük, son yönetmeliklerde ise daha küçük değişiklikler yapılmıştır. Yönetmeliklerde yer alan derslerin toplu olarak incelenmesi, derslerin değişim ve gelişim aşamalarını anlamaya imkân vermiştir. İncelenen 8 yönetmelikte en sık tekrarlanan 13 dersin kurs seviyesindeki rehberlik eğitimlerinin ana dersleri olduğu, bu derslere 2000'li yıllardan sonra 3 ders eklendiği böylece yürürlükte olan 2014 tarihli yönetmelikte bulunan 16 dersin ortaya çıktığı anlaşılmıştır. 13 ana dersin 10'unun, ortak ders adlarında da olsa 1971 yönetmeliğinde yer aldığı, 2014 tarihli son yönetmeliğin 1971 tarihli ilk yönetmelikten en büyük farkının yeni eklenen 3 ve bazı ortak adlı derslerin ayrılmasıyla oluşturulan 3 ders olmak üzere toplam 6 dersten oluştuğu görülmüştür. Yönetmelik dersleri genel olarak değerlendirildiğinde, aradan geçen uzun zamana rağmen kurslarda okutulan derslerin içeriği açısından ilk ve son yönetmelikler arasında büyük fark olmadığı, hemen hemen aynı derslerin kursların eğitim esasını oluşturmaya devam ettiği söylenebilir.

Araştırmada, yönetmeliklerin müfredatlarda yer alan mesleki dersler üzerindeki etkisinin görülebilmesi için, amaçlı örnekleme yoluyla seçilen 1998 yılına ait 8 önlisans ve 1 lisans bölümünün müfredatları o dönem yürürlükte olan 1986 yönetmeliği ile; aynı okullardan 2021 yılında eğitimine devam eden 5 önlisans ve 2 lisans bölümünün müfredatları 2014 yönetmeliği ile kıyaslanmış; tezsiz yüksek lisans müfredatları içinse, bu konuda yapılmış güncel bir araştırmanın verileri kullanılmıştır. Karşılaştırmanın sonuçları, iki ve dört yıllık okullarda okutulan mesleki derslerin yönetmeliklerdeki ders ve konularla büyük ölçüde örtüşüğünü göstermiştir. 1986 yönetmeliğinde yer alan ders ve konulardan, *Edebiyat, Türk Tarihi, Sosyoloji, Folklor, Türk Tarihi ve Mitoloji* dersleri bazı müfredatlarda yer almamış, diğer dersler ise tüm müfredatlarda yer almıştır. Bu tespit, yönetmeliklerde yer alan derslerin, 1998 yılına ait müfredatlardaki mesleki derslerin ana çatısını oluşturduğunu göstermektedir. Ancak, bu etkileşim tek yönlü olmamıştır; başlangıçta yönetmeliklerde yer almadığı halde okul müfredatlarında bulunan *Anadolu Uygarlıkları Tarihi* ile *Türkiye Florası, Faunası ve Milli Parkları* adlı dersler ilerleyen dönemlerde benzer isimlerle yönetmeliklere girmiştir. Böylece, rehberlik bölümlerinin açılmaya başlandığı 1990'lı yıllarda yönetmeliklerin müfredatlarda okutulan mesleki dersleri şekillendirdiği, 2000'li yıllardan sonra ise müfredatların yönetmeliklerde okutulan derslerin son halini almasına katkı sağladığı ortaya çıkmaktadır.

Müfredatlarda en az yer verilen ders *Edebiyat/Türk Dili ve Edebiyatı* olarak tespit edilmiştir. Bu tespit önceki çalışmalarla uyumsuz görünmektedir (Güven ve Ceylan, 2014; Hacıoğlu ve Demirebulat, 2014; İşçeli ve Kılıç, 2018). Ancak yakından bakıldığında, yükseköğretim bölümlerinde okutulması zorunlu olan *Türkçe/Türk Dili* dersinin, söz konusu araştırmalarda, bu dersin eşdeğeri sayıldığı görülmektedir. Nitekim bu ders, Yıldız vd. (1997) tarafından rehberlik bölümlerinde okutulması gerekli *Tarih-Kültür Dersleri* arasında sayılmıştır. Benzer bir ders hâlihazırda müfredatlarda yer aldığı için, önlisans ve lisans bölümleri bu derse yer vermemiş

görülmektedir. Ancak, tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarında da bu ders en az yer verilen ders olmuştur (Topsakal, 2021). Bu durum için olası iki açıklama öne sürülebilir. İlk olarak, önlisans ve lisans müfredatları yüksek lisans müfredatlarındaki dersleri etkilemiş; önlisans ve lisans seviyesinde bu dersin çoğu zaman fakültenin ana kadrosunda olmayan bir öğretim görevlisi tarafından verilmesi, yüksek lisans seviyesinde bu dersin müfredatlara eklenmemesi sonucunu doğurmuş olabilir. İkinci olarak, sınırlı sürede verilmesi gereken çok sayıda konu içinde, diğer derslere yer açabilmek için bu ders göz ardı edilmiş olabilir.

Lisans müfredatlarında en az yer verilen diğer dersler *Flora ve Fauna*, *Müzecilik*, *Genel Türk Tarihi ve Kültürü* ile *Turizm Sosyolojisi* olarak belirlenmiştir. *Genel Türk Tarihi ve Kültürü* ile *Turizm Sosyolojisi* derslerinin turizm işletmeciliği ve turizm rehberliği dışında bir alanda uzmanlık gerektirmesi, bu dersleri verecek öğretim elemanının bulunamaması ya da bu konuların başka dersler içinde verilmesinin tercih edilmiş olmasından kaynaklanmış olabilir. *Flora ve Fauna* ile *Müzecilik* derslerinin ise 2013 ve 2014 tarihli son yönetmeliklerle zorunlu dersler içine alınması, müfredatlarda az yer verilmesinin nedeni olarak düşünülebilir.

Tezli yüksek lisans programlarının yönetmelikle uyumunun düşük çıkması, bu programların öncelikli amacının turist rehberi değil, araştırmacı yetiştirmek olduğu gerçeği göz önüne alındığında normaldir. Tezli yüksek lisans müfredatlarının da buna göre şekillendirildiği ve mesleki derslere az yer verdiği anlaşılmaktadır. Turist rehberi yetiştirme amacıyla olan tezsiz yüksek lisans müfredatlarının yönetmelik dersleri ile uyumu ise tezli programlara kıyasla daha yüksektir. Buna rağmen, tüm müfredatlarda yer almayan derslerin, lisans müfredatlarında yer verilmeyen derslerle benzerliği dikkat çekicidir. *Türk Dili ve Edebiyatı*, *İletişim Becerileri*, *Türk Halk Bilimi ve El Sanatları*, *Müzecilik*, *Turizm Sosyolojisi* ile *Genel Türk Tarihi ve Kültürü* derslerinin sırasıyla tezsiz yüksek lisans müfredatlarında en az yer alan dersler olması, turizm işletmeciliği dışındaki alanlara ait uzmanlık bilgisi gerektiren derslerin müfredatlara konmasında sorun yaşandığı şeklinde yorumlanabilir.

Tezsiz yüksek lisans müfredatları içinde 2014 yönetmeliğindeki tüm derslere zorunlu olarak yer veren (Topsakal, 2021) İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi tezsiz yüksek lisans programına ait müfredatın 1971 tarihli ilk ve 2014 tarihli son yönetmeliklerdeki derslerle karşılaştırılması önemli bir bulguyu ortaya koymuştur; İKÇÜ tezsiz yüksek lisans müfredatı 2014 yönetmeliğindeki derslerle, 2014 yönetmeliğindeki dersler ise 1971 yönetmeliğindeki derslerle büyük ölçüde benzerdir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, farklı tarihli yönetmeliklerin önce iki yıllık, ardından da lisans ve yüksek lisans seviyesinde okutulan müfredatlardaki mesleki dersler üzerinde açık bir etkisi olduğu söylenebilir. Yani, 1971 yönetmeliğinde yer alan dersler 2014 yönetmeliği aracılığıyla sadece kursların değil, üniversiteler bünyesinde farklı seviyelerde verilen rehberlik bölüm ve programlarına ait müfredatlardaki mesleki derslerin de ana çatısını oluşturmuştur. Bu tespitlerden çıkarılabilecek sonuç, müfredatların eski yönetmeliklerde okutulan derslerin getirdiği alışkanlıklarla belirlendiği, internet devrimi öncesine ait bir eğitim esasının (Çokişler, 2021) ders adlarında ve sayılarında meydana gelen değişimlerle halen kullanılmaya devam ettiğidir. Bu durum, mevcut haliyle üniversite müfredatlarının “yönetmeliğe esir olmuş” (Güven ve Ceylan, 2014: 193) bir görüntü verdiği şeklindeki yorumu haklı çıkarmaktadır.

1971 tarihli ilk yönetmeliğin ortaya koyduğu felsefenin günümüzde hala kullanılıyor olmasında eleştiriye açık olan asıl husus, geleneksel eğitim esasının güncel bir felsefe ile değiştirilmesinin ve günümüz şartlarına daha iyi cevap verebilme potansiyeli olan bir müfredatın nasıl olabileceğinin yeterince tartışılmamış olmasıdır. Araştırmada ortaya konduğu üzere, mevcut müfredatlar 1971 tarihli ilk yönetmeliğin eğitim esaslarına büyük ölçüde uymaktadır. Bu noktada sorulması gereken sorular şunlar olmalıdır: Rehberlik eğitiminde güncel müfredatları şekillendiren böylesi bir geçmiş/deneyim olmasaydı ve günümüz imkân ve ihtiyaçlarına göre yeni bir eğitim müfredatı temelden hazırlanmak istenseydi, mevcut felsefe ve dersler bir değişiklik yapılmadan, aynı şekilde tercih edilir miydi? Turizm ve teknoloji alanında yaşanan tüm gelişmelere rağmen, 1971 tarihli yönetmeliğin öngördüğü şekilde rehberlik eğitiminin aynı temel dersler üzerinden verilmeye devam etmesi gerekli ve yeterli midir?

Alanyazında, müfredatlardaki standart olmayan uygulamalara çözüm önerisi olarak, yönetmeliklerde yer alan derslerin geniş katılımlı bir toplantı ile yeniden düzenlenmesi (Güven ve Ceylan, 2014; Hacıoğlu ve Demirebulat, 2014), bölüm müfredatlarına (Yenipınar ve Kardeş, 2019), bölüm adlarına ve ayrıca yüksek lisans programlarının başvuru koşullarına (Eser, 2020) bir standart getirilmesi ve rehberlik eğitiminin yeni ve güncel bir felsefe üzerine inşa edilmesi (Çokişler, 2021) önerilmiştir. Araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle burada sadece ders bazlı sorunlara yer verilebilmiş olmasına rağmen, rehberlik bölümlerinde verilen eğitimin; yabancı dil, sahayı bilen eğitmen ve ideal eğitim düzeyi gibi farklı sorunları olduğu bilinmektedir. Bu nedenle günümüz imkân ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek güncel bir eğitim felsefesinin ve buna göre şekillendirilmiş bir

müfredatın nasıl olması gerektiğinin alanyazında tartışılması ve sonuca kavuşturulması hayati bir önem taşımaktadır. Böylesi bir tartışma Yükseköğretim Kalite Kurulu öncülüğünde yapılan akreditasyon çalışmalarından istenen verimin alınabilmesini kolaylaştıracaktır.

Bu araştırmanın en önemli kısıtı, alanyazından ulaşılabilen sınırlı sayıda müfredatın, sadece mesleki dersler açısından incelenmiş olmasıdır. Gelecek çalışmalarda, farklı seviyelerde okutulan müfredatlarda yer alan diğer dersler birbirleriyle kıyaslanarak, mevcut eğitim programlarının şekillenmesini sağlayan etmenler daha net ortaya konabilir ve yeni bir eğitim felsefesinin hangi etmenlere göre şekillendirilmesi gerektiği tartışılabilir ve ideal bir müfredatın nasıl olması gerektiği farklı araştırma yöntemleri ve farklı paydaşların görüşü alınarak ile ortaya konabilir.

Kaynakça

- Ahipaşaoğlu, S. (1997). Turist rehberleri eğitiminde bakanlık kursları ile üniversite programlarının analitik incelenmesi. 50. Yıl Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri. Ankara: Oleyis Vakfı Yayınları.
- Çokişler, N. (2021). Turist rehberliği mevzuatının tarihsel değişimi. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 17-28.
- Değirmencioğlu, A.Ö. (1998). *Türkiye’de turizm rehberliği eğitime bir yaklaşım* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eser, S. (2020). Lisansüstü turizm rehberliği eğitimi üzerine bir durum analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(4), 2956-2984.
- Güven, Ö. Z. ve Ceylan, U. (2014, Kasım). Lisans ve ön lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren okullardaki müfredatların turizm rehberliği meslek yönetmeliğine uygunluğunun incelenmesi. 15. Ulusal Turizm Kongresi'nde sunulmuş bildiri. Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi, Ankara.
- Hacıoğlu, N ve Demirbulat, Ö.G. (2014, Kasım). Türkiye’de turizm rehberliği eğitiminin ilgili mevzuat çerçevesinde kavramsal analizi. 15. Ulusal Turizm Kongresi'nde sunulmuş bildiri. Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi, Ankara.
- İşçeli, Z. ve Kılıç, G. (2018). Lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren fakültelerin müfredatlarının incelenmesi. *TURED*, 1(1), 41-56.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Şahin, B ve Şahin, S. (2007, Kasım). Türkiye’de profesyonel turist rehberliği eğitimi: Yaygın ve örgün eğitim alanların görüşlerinin karşılaştırmasına yönelik bir uygulama. Çeşme Ulusal Turizm Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri. Çeşme Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Çeşme İzmir.
- Topsakal, Y. (2021). Lisansüstü düzeyde turist/turizm rehberliği eğitimi veren programların müfredatlarının incelenmesi ve öneriler. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 24(1), 99-115.
- Uzuner, Y. (1999). Niteliksel araştırma yaklaşımı. A.A. Bir (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (173-193). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yenipınar, U. ve Kardeş, K. (2019). Turizm rehberliği bölümleri müfredat geliştirme önerisi. *Journal of Travel and Tourism Research*, 14, 1-26.
- Yıldırım A. ve Şimşek, H. (1999). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldız, R., Kuşluyan, S. ve Şenyurt, Y.S. (1997). Turist rehberliği öğretiminde yeni bir model: Nevşehir turist rehberliği bölümü programı ve değerlendirilmesi. Hafta Sonu Semineri IV'nde sunulmuş bildiri, Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Nevşehir.
- Yıldız, S. ve Utku, B.D. (2008, Nisan). Türkiye’de profesyonel turist rehberliği eğitimi bağlamında Kültür Ve Turizm Bakanlığı kurs programının incelenmesi. III. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi'nde sunulmuş bildiri. Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.